

УДК 339.137.2:[378:37.014.543]

І.О. ТАРАСЕНКО, Т.М. НЕФЕДОВА

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

У статті розглянуто основні проблеми фінансування вищої освіти в Україні, яка в умовах формування нової моделі економіки – економіки знань, стає ключовим фактором сталого розвитку держави. Проаналізовано динаміку ВВП, видатків та інвестицій в освіту в Україні. На основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду визначено пріоритетні напрями удосконалення системи фінансування вищої освіти в контексті забезпечення конкурентоспроможності.

Ключові слова: вища освіта, джерела фінансування, пріоритетні напрями фінансування вищої освіти, конкурентоспроможність.

Сучасний етап розвитку економічних відносин в освіті пов'язаний із системними змінами, спрямованими на створення і підвищення ефективності функціонування ринку освітніх послуг. Освіта і наука є галузями, які розвиваються у взаємозв'язку з євроінтеграційними та глобалізаційними процесами, формують базис для розвитку нації на інноваційних засадах із врахуванням потреб як країни в цілому, так і кожної особистості. Бурхливий розвиток інформаційних технологій та засобів телекомунікації, інтеграція освіти, науки і виробництва, залежність країни від процесів, що відбуваються у світі та необхідність їх дослідження і адаптації, з одного боку, і жорстка конкуренція між ВНЗ, з іншого, – потребують зміни пріоритетів розвитку наукової та освітньої сфер. Реформування системи освіти, яка є одним з основоположних факторів становлення України як сучасної демократичної європейської держави, її адаптація до умов сьогодення є актуальним завданням у реалізації стратегічних цілей держави в напрямі забезпечення високого рівня конкурентоспроможності економіки України, економічного зростання та сталого розвитку.

Постановка завдання

Рівень розвитку освітньої системи країни є одним з ключових індикаторів, за яким визначається індекс глобальної конкурентоспроможності, а фінансові вкладення в освіту є найважливішими інвестиціями в людський капітал. До основних причин загострення конкурентної ситуації на ринку освітніх послуг в Україні слід віднести: зростання кількості та ринкової частки недержавних освітніх закладів, які відзначаються більшою мобільністю, розвинутою матеріально-технічною базою, гнучкістю цінової політики; входження України в Європейський освітній і науковий простір та, як наслідок, конкуренція із зарубіжними ВНЗ.

Досліджуючи проблему конкурентоспроможності ВНЗ, науковці відзначають, що ситуація на вітчизняному ринку освітніх послуг з кожним роком стає все більш напруженою [3], а система управління вищими навчальними закладами, зважаючи на її консервативність та залежність від бюджетного фінансування, є найбільш вразливою ланкою в практиці управління конкурентоспроможністю. Це обумовлює необхідність суттєвого зростання обсягу фінансування освіти як одного із ключових факторів забезпечення економічного зростання держави. Зазначене визначає актуальність проблеми оцінювання та забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ, дослідженню якої присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О.Ю. Белаш, І.М. Гараєв, В.А. Лазарев, І.Р. Лошенко, С.А. Мохначев, Н.І. Пащенко, Х.А. Фасх'єв, у взаємозв'язку з фінансово-економічними

чинниками з метою зниження рівня невизначеності у подальшому розвитку вищих закладів освіти, як суб'єктів освітньої діяльності. Проблематика стану фінансування освітньої сфери займає важливе місце в дослідженнях вітчизняних науковців, серед яких: О. Василик, В. Гейсець, В. Глушенко, О. Бойко, Т. Оболенська, П. Саблук, І. Чугунов та ін., однак питання розробки оптимальної моделі фінансування освіти залишається відкритим. Аналіз існуючих в науковій літературі підходів до визначення поняття конкурентоспроможності ВНЗ в системі умов та факторів її формування засвідчив, що в певних наукових колах конкурентоспроможність розглядається як комплексна характеристика вищого навчального закладу, що відображає його перевагу над конкурентами за системою визначальних показників – наукових, фінансово-економічних, маркетингових, матеріально-технічних, кадрових і соціально-політичних, а також здатність ВНЗ у визначений період часу та в умовах конкретного ринку до безкризового функціонування і своєчасної адаптації до умов зовнішнього середовища, що змінюються [2–4]. В сучасних умовах важливе значення повинно відводитися фінансово-економічній складовій, зважаючи на низку факторів, основними з яких є: трансформаційні процеси, які відбуваються в системі сучасної освіти; скорочення бюджетного фінансування вищої освіти, що вимагає від ВНЗ постійного пошуку інших джерел залучення фінансових ресурсів для свого стабільного розвитку і є визначальною умовою високого рівня конкурентоспроможності. Зазначимо, що якість та конкурентоспроможність освітніх послуг, забезпечення ефективності реформ у вищій школі вимагає достатності обсягів фінансування, а також залежить від оптимальності складу і структури джерел фінансування, форм та методів, які при цьому використовуються. Проте, домінуючим джерелом сьогодні залишаються кошти державного і місцевих бюджетів, оскільки саме державі належить пріоритет у формуванні, реалізації та модернізації освітньої політики відповідно до вимог сучасності.

Об'єкти та методи дослідження

Метою статті є формування нового бачення перспектив і досягнення цілей вищої школи, аналіз моделей та механізмів фінансування, які дозволятимуть ВНЗ в умовах економічних і технологічних криз підтримувати достатній рівень конкурентоспроможності.

Результати та їх обговорення

До факторів, які визначають особливості фінансування національних ВНЗ, слід віднести такі: організаційно-правова форма управління та форма власності, рівень ВВП, розміри доходів населення, податкове законодавство, спосіб формування державного бюджету, обсяги державного замовлення на підготовку фахівців, тип і рівень акредитації ВНЗ, попит на освітні послуги, обсяги прийому студентів-контрактників, спонсорської допомоги, рівень конкурентоспроможності ВНЗ [5].

Загалом всі джерела фінансування системи освіти поділено на два основні фонди: державний бюджет та спеціальний фонд (позабюджетні джерела). Напрями розподілу коштів загальнодержавного та місцевих бюджетів на освіту визначено Законами України «Про вищу освіту» [6] та «Про освіту» [7]. Згідно Закону України «Про вищу освіту» [6] для фінансування вищих навчальних закладів можуть залучатися додаткові джерела фінансування, не заборонені законодавством. Залучені кошти, які формують спеціальний фонд, спрямовуються на здійснення статутної діяльності вищого навчального закладу у порядку і на умовах, визначених законодавством.

Обмеженість обсягів бюджетного фінансування зумовлює необхідність формування спеціального фонду, в якому акумулюються кошти за надані вищим навчальним закладом платні

послуги. Джерелами формування спеціального фонду фінансування системи освіти в Україні є: а) кошти, отримані від надання додаткових освітніх послуг; б) спонсорські кошти; в) кошти благодійних фондів; г) кошти, отримані від надання комерційних послуг; д) плата за навчання; е) залучені кошти: кошти банківського та небанківського кредитування; державне кредитування (стипендії) на навчання у провідних вітчизняних та зарубіжних ВНЗ; є) кошти (гранти), отримані від участі у міжнародній кооперації ВНЗ (міжнародних проектах); ж) міжнародна допомога [8]. Крім того, в ролі донорів необхідних фінансових ресурсів для реалізації певних проектів розвитку системи освіти можуть виступати державні установи різних країн, міжнародні організації, некомерційні організації, зокрема громадські організації, приватні особи. Проблему збереження та розвитку матеріально-технічної та навчально-лабораторної бази (ступінь зносу основних засобів досягає більше 60%) окремі ВНЗ вирішують також шляхом здачі в оренду майна, хоча це не дозволяє докорінно покращити ситуацію і може розглядатися як часткові заходи.

Проте основним джерелом фінансування діяльності державних ВНЗ в сучасних умовах залишаються кошти державного та місцевих бюджетів, що спрямовуються на підготовку фахівців у межах державного замовлення та проведення науково-дослідних робіт. Згідно ст. 61 п. 2 Закону України «Про освіту», держава зобов'язується забезпечувати бюджетні асигнування на освіту в розмірі не менше 10% національного доходу. В той же час, як показує аналіз, за часів незалежності України у жодному бюджеті зазначена стаття не виконувалась. Для порівняння: обсяг видатків на освіту до ВВП в окремих країнах з ринковою економікою становить від 3,6 до 5,8 %, зокрема, в Японії – 3,6, Німеччині – 4,8, США – 5,6, Франції – 5,8, у Бельгії та Фінляндії відповідно по 6,3; понад 7 в Ісландії, Норвегії та Швеції. Динаміку ВВП та видатків на освіту в Україні загалом і вищу освіту зокрема наведено в табл. 1.

Співвідношення між бюджетним і не бюджетним фінансуванням освіти залежить від дії великої кількості чинників, а саме: темпів економічного розвитку, наявності бюджетних ресурсів за адекватної державної політики у сфері освіти, форми власності вищого навчального закладу та ефективності керівництва ним.

Необхідно зазначити, що будь-які зміни в системі освіти неможливі без належного фінансового забезпечення, а вивчений досвід як командно-адміністративної, так і ринкової систем господарювання показує, що саме бюджет є домінуючим джерелом фінансування діяльності та розвитку державного ВНЗ.

Дані табл. 1 свідчать, що обсяги видатків на освіту, незважаючи на стійку тенденцію до зростання, суттєво відстають від аналогічних показників розвинутих країн. І хоча протягом досліджуваного періоду видатки на освіту випереджали показники зростання обсягу ВВП (крім 2004, 2007, 2010 та 2011 років), що є позитивним явищем, бюджетні витрати забезпечували переважно тільки фінансування витрат державних ВНЗ на стипендії, частково заробітну плату та комунальні платежі. Це пояснюється тим, що нормативний метод визначення обсягів фінансування, який використовується як спосіб розподілу бюджетних коштів, припускає їх коригування в сторону зменшення у зв'язку з нестачею. Отже, потребується удосконалення або розробка підходу до визначення обсягів фінансування із врахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дозволяють встановити нижню межу обов'язкового фінансового забезпечення розвитку освіти.

Таблиця 1. Динаміка ВВП та витатків зведеного бюджету на освіту (розраховано авторами за даними [9])

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП, млн.грн.	170070,0	204190,0	225810,0	267344,0	345113,0	441452,0	544153,0	720731,0	948056,0	913345,0	1082569,0	1302079,0	1408889,0
Коефіцієнти зростання ВВП (ланцюгові)	1,2	1,11	1,18	1,29	1,28	1,23	1,32	1,32	1,32	0,96	1,19	1,2	1,08
Загальні видатки зведеного бюджету на освіту всього, млн. грн.	7085,5	9557,1	12269	14956,6	18300,4	25007,1	33100,4	39000,7	60959,0	65831,0	77323,0	79000,0	92100,0
у т.ч. на вищу освіту, млн. грн.	2285,5	3046,6	4167	4627,9	5813,7	7934,1	8487,3	11267,4	18552	20966,3	24998,4	26619,6	28076,9
Загальні видатки зведеного бюджету на освіту в % до ВВП	4,2	4,7	5,4	5,6	5,3	5,7	6,1	5,4	6,4	7,2	7,1	6,1	6,5
Загальні видатки зведеного бюджету на вищу освіту в % до ВВП	1,3	1,5	1,8	1,7	1,7	1,8	1,6	1,6	2,0	2,3	2,3	2,0	2,0
Коефіцієнти зростання загальних витатків зведеного бюджету на освіту всього (ланцюгові)	1,35	1,28	1,22	1,22	1,22	1,37	1,32	1,18	1,56	1,08	1,17	1,02	1,17
Коефіцієнти зростання загальних витатків зведеного бюджету на вищу освіту (ланцюгові)	1,33	1,37	1,11	1,11	1,26	1,36	1,07	1,33	1,65	1,13	1,19	1,06	1,05

Слід відзначити, що брак фінансування системи освіти викликає безліч не лише економічних, а й соціальних проблем. До таких проблем можна віднести: заборгованість по соціальних виплатах та комунальних послугах, ослабленість системи державного кредитування студентів, припинення фінансування програм покращення житлових умов науково-педагогічних працівників, недостатній обсяг фінансування наукової сфери, гальмування інноваційних програм розвитку освітньої системи. Крім того, необхідність збереження та розвитку матеріальної та навчально-методичної бази зумовлює залежність навчальних закладів від коштів, які надходять як плата за навчання студентів-контрактників, що негативно позначається на якості підготовки фахівців та, як наслідок, конкурентоспроможності ВНЗ [10].

З огляду на зазначене, диверсифікація джерел фінансування освіти (залучення коштів студентів, запровадження освітнього кредитування, відкриття програм платної додаткової професійної освіти, проведення наукових досліджень на замовлення та ін.) є одним із способів зменшення ресурсної залежності ВНЗ від держави. Ця проблема особливо загострилася внаслідок фінансово-економічної кризи, створюючи загрозу розвитку вищої освіти в Україні: з одного боку скоротилися можливості бюджетного фінансування ВНЗ та, як наслідок, зменшення рівня заробітної плати професорсько-викладацького складу, зменшення видатків на наукові дослідження, призупинення бюджетного фінансування пільгових кредитів на будівництво житла для науково-педагогічного та педагогічного персоналу; з іншого боку – зросла частка коштів спеціального фонду, зароблених власне державними вищими навчальними закладами [11].

Іншим важливим індикатором розвитку освітньої системи та забезпечення її конкурентоспроможності є динаміка показника інвестицій в освітню сферу, особливо зважаючи на те, що Україна обрала модель розвитку економіки, заснованої на знаннях. В табл. 2 наведено дані про динаміку показників інвестицій в освіту за абсолютною величиною та їх часток в загальному обсязі інвестицій.

Таблиця 2. Динаміка інвестицій в освіту в Україні (розраховано авторами за даними [9])

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Освоєно інвестицій в освіту, млн. грн. у фактичних цінах	1163,4	1651,4	2321,7	1484,3	1872,5	2485,2	3134,6
Коефіцієнти зростання (ланцюгові)	-	1,4	1,4	0,6	1,3	1,3	1,3
Частка інвестицій в освіту, % до загального обсягу інвестицій	-	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0

Як свідчать дані табл. 2 частка інвестицій в освіту стабільно тримається на рівні 1% від загального їх обсягу, що, враховуючи загальний стан освітньої сфери в Україні, не можна вважати достатнім показником. При цьому протягом аналізованого періоду з 2006 по 2012 рр. спостерігалось зростання показника обсягу інвестицій в освіту в абсолютному вимірі, крім 2009 року, який відзначився загальним спадом інвестиційної активності в Україні.

Важливе місце серед джерел фінансування ВНЗ України різних форм власності займає цільове фінансування міжнародних організацій та оплата за навчання іноземних студентів (в Україні вищу освіту

здобувають понад 27 тис. студентів із більше ніж 110 країн світу). У рамках програми Європейського союзу TEMPUS реалізовано 126 проєктів із загальним бюджетом понад 27 млн. євро [5].

Результатом співпраці вітчизняних ВНЗ з потенційними роботодавцями та іноземними вищими навчальними закладами є значне підвищення якості освітніх послуг та залучення додаткових фінансових ресурсів, що робить вітчизняні ВНЗ більш конкурентоспроможними не тільки на внутрішньому ринку освітніх послуг, але й на зовнішньому, підвищує їх потенціал.

Дослідження, проведені компанією СКМ спільно з фондом «Розвиток України», дозволили визначити найбільш ефективні освітні програми ВНЗ України з роботодавцями та іноземними університетами таких країн як: Словаччина, Чехія, Франція, Фінляндія, Німеччина, Великобританія, Греція, Білорусь, Казахстан, США, Австрія, Нідерланди, Іспанія, Португалія, Італія, Туреччина, Росія, Румунія, Польща, Бельгія, Японія, ЄС, Індія, Канада, Китай, Латвія [12; 13]. Це такі освітні програми як: ERASMUS, яка є провідною у ЄС в галузі освіти задля досягнення мобільності студентів та викладачів з метою європейського співробітництва у цій галузі (річний бюджет програми перевищує 450 млн.євро)); СОКРАТ (SOCRATES) – європейська освітня програма, метою якої є популяризація ідеї безперервної освіти, спрощення доступу до освіти, вивчення мов, досягнення більшої мобільності та інноваційний розвиток; програма GRUNDTVIG, якою передбачається фінансування майже всіх форм неспеціалізованої та безперервної освіти для дорослих для різних категорій населення та учасників освітнього процесу; програма TEMPUS охоплює 27 країн Західних Балкан, Східної Європи та Центральної Азії, Північної Африки і Близького Сходу та сприяє розробкам ЄС в галузі вищої освіти на основі Лісабонської стратегії та Болонського процесу з метою створення більшої кількості робочих місць та формування європейської зони вищої освіти (основними напрямками фінансування за цією програмою є спільні проєкти та структурні заходи); програма EUROCORES, запропонована Європейським науковим товариством (ESF) для просунення спільних досліджень, розповсюдження наукових знань, планування комплексних дослідних завдань у всіх галузях науки на європейському рівні та у світовому масштабі (фінансування науково-дослідної діяльності надається національними інвестиційними організаціями, проте основні теми розробляються не на національній чи стратегічній базі, а пропонуються дослідниками за участі фінансуючих організацій).

Міжнародний досвід свідчить, що в умовах, коли за рахунок бюджетних коштів забезпечується право на освіту обмеженої категорії громадян (визнаних такими, що потребують державної підтримки), фізичні особи як основні споживачі освітніх послуг, не маючи достатніх доходів і заощаджень, залучають довгострокові кредитні ресурси [14]. Тим самим освітнє кредитування сприяє підтримці платоспроможного попиту на освітні послуги та забезпеченню доступності освіти.

До основних форм освітнього кредитування, які знайшли поширення як в Росії, так і в інших країнах, слід віднести:

- 1) бюджетні субсидії на відшкодування частини витрат позичальника на сплату відсотків за банківськими кредитами, отриманими на оплату навчання у ВНЗ;
- 2) бюджетні субсидії особливо нужденним громадянам на виплату відсотків за користування банківською позицією, отриманою на оплату вищої професійної освіти;
- 3) державні гарантії за освітніми кредитами;

4) бюджетні субвенції на відшкодування кредитним організаціям різниці в процентних ставках за кредитами, наданими фізичним особам на оплату освітніх послуг ВНЗ;

5) бюджетні субсидії на відшкодування витрат позичальника по страхуванню майна, що виступає заставою по освітньому кредиту, і особистого страхування позичальника;

6) податкове відрахування сум, спрямованих фізичною особою на оплату навчання та погашення відсотків за користування освітнім кредитом (позикою);

7) бюджетне фінансування інформаційного забезпечення в галузі освітнього кредитування [11–14].

Проте, в Україні практика освітнього кредитування не отримала широкого розповсюдження з різних причин, зокрема: відсутності дієвої державної підтримки програм освітнього кредитування, низького рівня життя населення та високих інфляційних очікувань в Україні на довгостроковий період, а також з причини непривабливих умов надання освітніх кредитів в Україні (високими витратами позичальника та коротким періодом залучення коштів, а отже, низькою економічною ефективністю для позичальника, що свідчить про необхідність удосконалення механізму освітнього кредитування в цілому) та ін.

Дослідивши стан фінансування вищої освіти та джерел формування фінансових ресурсів [5; 11; 12; 14; 15] до пріоритетних напрямів удосконалення системи фінансування освіти в контексті забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ необхідно віднести:

1) забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів на видатки освітніх послуг з державного та місцевих бюджетів у розмірах, достатніх для розвитку вищих навчальних закладів, враховуючи стан матеріально-технічної та лабораторної бази, можливості відтворення потенціалу науково-педагогічних кадрів та розвитку науки;

2) посилення контролю та здійснення систематичного аналізу цільового використання коштів на освіту, забезпечення у вищій школі дієвих механізмів громадського контролю за їх витрачанням;

3) удосконалення методів визначення обсягів фінансування освіти та розробка нормативів фінансування із врахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дозволять встановити нижню межу обов'язкового фінансового забезпечення розвитку освіти;

4) удосконалення механізму фінансування освіти в Україні із врахуванням міжнародного досвіду, перехід на багатоканальне фінансування, прийняття рішучих заходів щодо збільшення та диверсифікації джерел фінансування вищої освіти та оптимізації їхньої структури;

5) створення умов для використання інтелектуальної праці, підвищення її престижності та попиту на неї, приведення обсягів підготовки фахівців з вищою освітою до потреб сучасного ринку праці;

6) удосконалення науково-методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу, створення умов для проведення фундаментальних та прикладних досліджень у ВНЗ, які виступатимуть додатковим джерелом фінансування вищої освіти та сприятимуть підвищенню рівня конкурентоспроможності національних ВНЗ;

7) розвиток системи освітнього кредитування, що сприятиме: підвищенню зацікавленості громадян у використанні кредитних ресурсів для оплати освітніх послуг; забезпеченню доступності освітнього кредиту для широких верств населення; стимулюванню платоспроможного попиту на ринку

освітніх послуг; збільшенню обсягу фінансових ресурсів у закладах вищої освіти; залученню фінансових ресурсів у сферу довгострокового освітнього кредитування;

8) створення нової моделі економічної діяльності вищих навчальних закладів, яка базується на солідарній участі держави, бізнесових кіл і громадян.

Висновки

В сучасних умовах, коли Україна, як і більшість країн світу, визнала пріоритетом формування нового постіндустріального типу суспільства, характерною рисою якого є створення нової моделі економіки – економіки знань, освіта стає одним із ключових факторів економічного зростання та сталого розвитку держави. За даними експертів Світового банку однією з чотирьох основних умов формування економіки знань є освіта та навчання, які характеризують наявність освіченого та професійно підготовленого населення, здатного до продукування, розподілу та використання знань. Для вирішення завдань, які сьогодні ставить перед системою вищої освіти, потребується суттєве зростання обсягу фінансування освіти. Це дозволить забезпечити динамічний розвиток освітньої галузі, стимулюватиме процеси комерціалізації знань, сприятиме посиленню ринкових позицій державних ВНЗ, зростанню їх конкурентоспроможності, оскільки лише за наявності надійних та стабільних джерел фінансування освіта виконуватиме свою місію щодо розвитку людського потенціалу країни.

Список використаної літератури

1. Лошенко І. Інструменти формування конкурентоспроможності ВНЗ // І.Р. Лошенко, А.Іванченко // І. Лошенко / Матеріали наук. конф. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://intkonf.org/ktn-loshenyuk-ir-ivanchenko-a-instrumenti-formuvannya-konkurentospromozhnosti-vnz/>
2. Лазарев В.А. Конкурентоспособность вуза как объект управления: [монографія] / В.А.Лазарев, С.А. Мохначев. – М.: Пригородные вести, 2003. – 374 с.
3. Андреева О. Отличительные черты, определяющие конкурентоспособность ВУЗов // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.megaport-nn.ru/content/articles/19157/>
4. Иванов Ю. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти споживчої кооперації на ринку освітніх послуг України / Ю. Иванов. – Українська кооперація. – №4. – 2011. // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrcoop-journal.com.ua/num/ivanov.htm>
5. Буцька О.Ю. Джерела фінансування вищих навчальних закладів // О.Ю.Буцька // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/>
6. Закон України «Про вищу освіту» / Законодавство України // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua> (остання редакція від 17 лютого 2011 року).
7. Закон України «Про освіту» / Законодавство України // [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/
8. Демчук О. Благодійні фонди – запорука прозорого використання неурядових коштів у державних закладах освіти / О. Демчук // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи: Права людини в Україні // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.visnyk.iatp.org.ua/>
9. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності / Офіційний сайт державної служби статистики України // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. Куліков П.М. Організаційно-економічні особливості функціонування системи освітнього кредитування в Україні / П.М. Куліков // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – № 1. – 2009. – С. 167-174.

11. Шевченко Л.С. Фінансування вищої освіти: подолання загроз ресурсної залежності / Л.С.Шевченко // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

12. Нанівська Є.В. Альтернативні джерела фінансування вищої освіти України // Є.В. Нанівська // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та традиції в сучасній науковій думці» // [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://intkonf.org/nanivska>

13. Рейтинг кращих університетських програм ВНЗ України (студентський портал України 2008-2010р.р. «Фокус») // [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://mir-studenta.com/rejting-vuzov/>

14. Солянникова С.П. Финансовые аспекты развития образовательного кредитования в Российской Федерации / С.П. Солянникова // Официальный сайт Национального института системных исследований проблем предпринимательства // [Электронный ресурс] / Режим доступу: http://www.nisse.ru/business/article/article_146.html

15. Хайнацька Ю.Ю., Гордєєва Т.А. Аналіз фінансування видатків на освіту в Україні // Ю.Ю. Хайнацька, Т.А. Гордєєва / Десята Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний соціокультурний простір 2013» // [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://intkonf.org>

Стаття надійшла до редакції / Article received: 02.09.2013

Проблеми фінансування вищого образования в Україні в контексте забезпечення конкурентоспособности

Тарасенко І.А., Нефедова Т.Н.

Київський національний університет технологій і дизайну

В статье рассмотрены основные проблемы финансирования высшего образования в Украине, которое в условиях формирования новой модели экономики – экономики знаний, становится ключевым фактором устойчивого развития государства. Проанализирована динамика ВВП, расходов и инвестиций в образование в Украине. На основе изучения отечественного и зарубежного опыта определены приоритетные направления совершенствования системы финансирования высшего образования в контексте конкурентоспособности.

Ключевые слова: высшее образование, источники финансирования, приоритетные направления финансирования высшего образования, конкурентоспособность.

Problems of financing of higher education in Ukraine in the context of competitiveness

I. Tarasenko, T. Nefedova

Kyiv National University of Technologies and Design

The paper considers the main problems of funding of higher education in Ukraine. The latter plays a key role in the process of sustainable development of Ukraine in the frameworks of the new economic model – the economy of knowledge. Dynamics of GDP, expenditure and investment in Ukrainian education have been scrutinized. The authors have outlined priority directions for the system of higher education financing improvement in the context of competitiveness.

Keywords: higher education, sources of funding, priorities for funding of higher education, competitiveness